

маційних технологій, комп'ютеризованих систем і розвинутої інфраструктури; прискорена автоматизація і комп'ютеризація всіх сфер і галузей виробництва і управління; створення і оперативне впровадження в практику інновацій різного функціонального призначення; стимулювання внутрішнього ринку споживання інноваційних товарів та послуг; наявність гнучкої системи випереджаючої підготовки і підготовки кваліфікованих фахівців; створення умов для розвитку людського потенціалу та розкриття його креативних здібностей. Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що для формування інноваційної економіки необхідним є створення належних умов та механізмів стимулювання інноваційної діяльності (у першу чергу фінансових) та розбудова платформи для співпраці наукових установ, бізнесу та суспільства з визначеними орієнтирами для розвитку (в тому числі для розвитку новітніх технологій та впровадження високих виробничих технологій і заснованих на них інноваційних технологій). У процесі планування мають бути визначені оптимальні шляхи розв'язання проблем, що перешкоджають науково-технологічному та інноваційному розвитку. Також необхідним вважається врахування позаекономічних чинників зростання. Планування в умовах переходу до нової стадії суспільного розвитку має: задіяти важелі для прискорення науково-технічного прогресу та зниження рівня матеріального виробництва, що супроводжуватиметься зменшенням його частки у сукупному суспільному продукті; створити умови для інтенсивного розвитку сектору послуг та інформатизації, появи нових типів послуг; надати орієнтири для модернізації виробництва та модифікації всієї соціальної структури; запровадити безперервну освіту впродовж життя

для зміни мотивації і характеру людської діяльності, посилення її креативної складової.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 №3715 [Електрон. ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
2. Белл Д. Майбутнє постіндустріальне суспільство. Досвід соціального прогнозування / Д. Белл; Пер. з англ. під ред. В.Л. Іноземцева. – М., 2000.
3. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Європейської Комісії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm.
5. Офіційний сайт Президента України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.president.gov.ua/docs/Po-slannya_sborka.pdf
6. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції»/ Авт. кол.: А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін.; Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во екон. та з питань европ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
7. Офіційний сайт уряду Республіки Казахстан [Електрон. ресурс]. – Режим доступу <http://ru.government.kz/resources/docs/doc>
8. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку Російської Федерації [Електрон. ресурс] – Режим доступу <http://www.economy.gov.ru/minec/activity/sections/innovations/>
9. Офіційний сайт Європейської Комісії. European Commission. Research&Innovation. Horizon 2020 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/research/horizon2020/>

Н.М. ТРОЦ,
м.н.с., Інститут економіки і прогнозування НАН України

Фінансові інвестиційні ресурси та їх податкове стимулювання

У статті розглядається сучасний стан фінансових ресурсів, зокрема у розрізі джерел їх утворення на підприємстві. Наводиться характеристика внутрішніх фінансових ресурсів суб'єктів господарювання як основного джерела фінансування інвестицій. Зроблено висновок щодо необхідності стимулювання інвестиційної активності суб'єктів реальної економіки з допомогою податкових важелів та амортизаційної політики держави.

Ключові слова: фінансові ресурси, джерела фінансування, інвестиційна діяльність, оподаткування прибутку підприємств, амортизаційна політика.

В статье рассмотрено современное состояние финансовых ресурсов, в частности в разрезе источников их формирования на предприятии. Приведена характе-

ристика внутренних финансовых ресурсов субъектов хозяйствования как основного источника финансирования инвестиций. Сделаны выводы о необходимости стимулирования инвестиционной активности субъектов реальной экономики с помощью налоговых рычагов и амортизационной политики государства.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, источники финансирования, инвестиционная деятельность, налогообложение прибыли предприятий, амортизационная политика.

Дослідження виконано в рамках планової НДР «Розвиток державних фінансів в умовах глобалізації» за постановою Бюро ВЕ НАНУ №6 від 08.07.2009, державний реєстраційний номер роботи 0109U004580.

The article dwells upon the baseline conditions of financial resources' state, notably through the sources of their forming. The characteristic of internal enterprise's financial resources, as the main source of investment was provided. The conclusion about the necessity of investment activity stimulation of the real economy units through tax policy and amortization leverages was drawn.

Keywords: financial resources, sources of financing, investment activity, corporate income taxation, amortization leverages.

Постановка проблеми. Динаміка обсягів інвестицій, рівень інвестиційної активності та напрями інвестиційної діяльності суб'єктів економіки є визначальними факторами, які характеризують потенціал їхнього розвитку. Від рівня інвестицій сьогодні залежать ресурсні можливості суб'єкта господарювання в майбутньому. В кожному окремому випадку рішення щодо інвестицій приймаються підприємствами, домогосподарствами і державними органами виходячи з можливостей фінансування капіталовкладень із прибутку, заощаджень і доходів уряду, але в будь-якому випадку принципово важливим питанням є оцінка фінансових джерел інвестиційного спрямування кожного з економічних агентів. Інвестиційні рішення суб'єктів економіки (компаній, банків і небанківських фінансово-кредитних установ, пенсійних фондів, індивідів) у країнах, які здатні відносно вільно експортувати/імпортувати капітал, не обмежуються обсягами доступних внутрішніх ресурсів. Натомість для України, з огляду на обмеженість зовнішніх інвестиційних ресурсів, актуальним є питання формування внутрішніх інвестиційних джерел суб'єктів господарювання. Особливої уваги потребує сектор реальної економіки, де знос виробничого капіталу не покривається за рахунок традиційного джерела його відтворення – амортизаційних відрахувань. У зв'язку з чим до числа пріоритетних завдань економічної політики держави відноситься підвищення інвестиційної активності суб'єктів господарювання, зокрема у виробництво технологічної продукції [1], оскільки без збільшення обсягів інвестицій подальше зростання економіки матиме серйозні перешкоди.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідження інвестиційних процесів в економіці передбачає аналіз процесів формування фінансових джерел як на рівні національної економіки, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання. В науковій літературі дослідженню теоретичних і практичних аспектів формування інвестиційних ресурсів приділяли увагу провідні науковці: І. Бланк, В. Белоліпецький, С. Буряк, А. Загородній, І. Зятковський, М. Герасимчук, Б. Губський, М. Коробов, М. Крупка, А. Пересада, В. Родіонова та інші. Питання теорії і практики організації економічних механізмів формування фінансових ресурсів, як трансформованої вартості ВВП, на мікро- і макrorівні досліджуються в роботах О. Василика, В. Зимовця, В. Опаріна, К. Павлюк, Л. Шаблістої. Крім того, науковці наголошують на значенні поняття «фінансовий інвестиційний потенціал еко-

номіки», який розглядається як всі можливі напрями інвестицій в умовах оптимальної діяльності економічної системи, тобто за відсутності обмежень на її діяльність [2]. М. Крупка до окремих складових фінансового потенціалу інвестиційної діяльності відносить видатки розвитку зведеного бюджету, чистий прибуток підприємств, заощадження населення, фінансові ресурси інвестиційного спрямування банківської системи, фінансові ресурси інвестиційного спрямування небанківських фінансово-кредитних установ, прямі іноземні та портфельні інвестиції в Україну, зовнішні фінансові ресурси інвестиційного спрямування [3, с. 24]. В. Баліцька розглядає капітал суб'єктів реальної економіки через рух фінансових ресурсів. З точки зору фінансування капіталу підприємств автор пропонує враховувати всі можливі джерела фінансових ресурсів, до яких відносить: власні джерела фінансових ресурсів, сформовані за рахунок коштів власників підприємств, акціонерів та галузевого перерозподілу; власні джерела фінансових ресурсів, сформовані у процесі кругообігу матеріальних та фінансових засобів; позичкові джерела фінансових ресурсів, сформовані на кредитному ринку; фінансові ресурси, що надаються державою; фінансові ресурси, що формуються на фондовому ринку [4, с. 37].

Водночас недостатньо розкритими, в тому числі з об'єктивних причин безперервності процесу економічного розвитку, залишаються питання впливу державних економічних важелів на стан інвестиційних джерел суб'єктів господарювання.

Метою статті є характеристика сучасного стану та структури фінансових інвестиційних ресурсів суб'єктів господарювання і впливу державної економічної політики, зокрема податкових інструментів, на їх формування.

Виклад основного матеріалу. Достатні обсяги фінансових ресурсів суб'єктів економіки є основою для забезпечення (а на стадії економічного підйому – для активізації) інвестиційних процесів. Рівень інвестицій значно залежить від доступності, тривалості і вартості фінансових ресурсів, що формуються суб'єктами економіки з різних джерел.

За джерелами формування фінансові ресурси суб'єктів господарювання поділяються на ті, що були сформовані ззовні і залучаються на певних умовах, і ті, що являють собою внутрішній, прирощений фінансовий ресурс. Наприклад, внутрішні фінансові ресурси підприємств нефінансового сектору економіки* складаються з амортизаційних відрахувань і чистого прибутку, а їхні зовнішні ресурси являють собою вартість залучених грошових фондів, сформованих сектором загальнодержавного управління, інституціями фінансового сектору і сектором домогосподарств. До них, зокрема, відносяться:

– пряме державне фінансування (бюджетне асигнування, субсидії, довгострокові позики, кошти, виділені на безповоротній основі, прямі інвестиції, кошти, виділені в рамках виконання державних замовлень);

* Сектор нефінансових корпорацій охоплює інституціональні одиниці, які зайняті виробництвом реалізовуваних на ринковій основі товарів і нефінансових послуг.

– ресурси, отримані у вигляді податкового стимулювання (податкові пільги, податковий кредит, податкові вирахування для компанії, зайнятих НДДКР та ін.);

– кредити банків і небанківських фінансово-кредитних установ;

– прямі і портфельні інвестиції інституцій фінансового сектору;

– прямі і портфельні інвестиції, здійснені за рахунок заощаджень сектору домогосподарств.

Однак необхідно зауважити, що не всі фінансові ресурси є інвестиційними. Зокрема, норми чинного законодавства в Україні обмежують перелік господарських операцій, які відносяться до інвестиційних. Так, згідно з Податковим кодексом інвестиціями називаються господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно. Інвестиції поділяються на: а) капітальні інвестиції – господарські операції, що передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації; б) фінансові інвестиції – господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів. Фінансові інвестиції поділяються на: прямі інвестиції – господарські операції, що передбачають внесення коштів або майна в обмін на корпоративні права, емітовані юридичною особою при їх розміщенні такою особою; портфельні інвестиції – господарські операції, що передбачають купівлю цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку або біржовому товарному ринку; в) реінвестиції – господарські операції, що передбачають здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок прибутку, отриманого від інвестиційних операцій (ст. 14.1.81 ПКУ) [5]. Таким чином, до фінансових інвестиційних ресурсів можна віднести як втілені в необоротних активах кошти (основний капітал), так і оборотний капітал, який обслуговує інвестиційні операції суб'єктів господарювання. Для фінансових інвестиційних ресурсів характерними є певні пропорції як у напрямках розміщення, так і в джерелах формування. Оскільки інвестиційні фінансові ресурси суб'єкта господарювання можуть мати внутрішнє і зовнішнє походження, виникає питання їх оптимального співвідношення, тобто питання структури джерел інвестиційних ресурсів. Загальновідомим є показник співвідношення власного і позичкового капіталу, який показує, скільки залучених коштів припадає на одиницю власних і характеризує ступінь залежності підприємства від зовнішнього фінансування. В даному контексті не втрачає своєї актуальності теорія ієрархії фінансових джерел Г. Дональдсона, розроблена ще на початку 1960-х років, яка являє собою рекомендації щодо пріоритетності фінансових джерел на підприємстві. Так, рекомендації американського економіста зводяться до того, що суб'єкти економіки передовсім мають сприяти нарощен-

ню і використанню внутрішніх ресурсів – амортизації і нерозподіленого прибутку. При формуванні дивідендної політики необхідно насамперед враховувати інвестиційні інтереси і розподіляти меншу частку прибутку. Наступним кроком з метою збільшення інвестиційних джерел може бути створення додаткових внутрішніх фондів за рахунок випуску цінних паперів, а також за рахунок продажу інших активів. Тільки якщо у підприємства відсутні можливості фінансування приросту капіталу за рахунок внутрішніх джерел, можна звернутися на зовнішній ринок запозичень. При цьому також варто дотримуватися послідовності залучення зовнішніх джерел: банківські позички, випуск боргових інструментів, випуск акцій [6, с. 262].

Для оцінки структури фінансових ресурсів підприємств в Україні, які можуть бути спрямовані на фінансування інвестиційної діяльності, проаналізуємо дані зведеної фінансової звітності підприємств. З метою проведення відповідних розрахунків, до власних джерел фінансових ресурсів підприємств віднесемо чистий прибуток і амортизаційні відрахування в структурі витрат. До зовнішніх джерел (враховуючи вимоги положень ведення обліку і складання звітності) віднесемо довгострокові і короткострокові кредити банків, інші довгострокові фінансові зобов'язання, цільове фінансування, аванси одержані, векселі видані (див. табл.).

Як показують розрахунки, поточні тенденції у співвідношенні внутрішніх і зовнішніх джерел фінансових ресурсів підприємств характеризуються значними коливаннями. Зокрема, у 2008 році продовжувалося нарощування підприємствами залучених ресурсів: довгострокових кредитів і фінансових зобов'язань, а також короткострокових кредитів. Протягом 2007–2008 років, в період розгортання глобальної фінансово-економічної кризи, окремі галузі економіки звітували про отримання значних сум чистого збитку. Зокрема, у 2007 році підприємства переробної промисловості отримали збиток в розмірі 8358,8 млн. грн., сума збитку –21482,56 млн. грн. була зафіксована у сфері торгівлі. При цьому важливо відмітити, що навіть у кризовому 2009 році, коли збиток (сальдо фінансових результатів підприємств по Україні) зріс у 9 разів, продовжилося нарощування кредитних ресурсів підприємствами, балансовий показник яких зріс майже у 3 рази. Лише у 2010 році сукупні зовнішні фінансові ресурси підприємств в Україні скоротилися, а на перше місце серед джерел фінансування господарської діяльності вийшли внутрішні ресурси – зокрема, за рахунок зростання прибутку. Одночасно необхідно підкреслити, що у 2010 році скоротилися обсяги амортизаційних відрахувань. Загалом, позитивна динаміка у формуванні амортизаційного ресурсу починаючи з 2003 року була перервана у 2007 році: якщо в 2003 році питома вага амортизації в операційних витратах становила 6,6%, то у 2007 році – 2,5%. Відповідно, змінився показник забезпеченості покриття зносу основних засобів за рахунок амортизації (співвідношення приросту зносу основних засобів і нарахованої амортизації),

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

Динаміка обсягів фінансових ресурсів підприємств

	2006	2007	2008	2009	2010	9 міс. 2011
Внутрішні джерела:						
Чистий прибуток/збиток, млн. грн.	45416	84768,2	-1311	-13372,5	15903,2	56927,1
зростання/падіння показника, % до попереднього року	-	187	-102	-920	219	358
Амортизація, млн. грн.	40142	51535,5	64978,4	76386,9	81677,4	62664,3
зростання/падіння показника, % до попереднього року	-	128	126	118	107	77
Всього внутрішніх джерел:	85558	136304	63667	63014	97581	119591
Зовнішні джерела (на кінець звітного періоду):						
Цільове фінансування, млн. грн.	26248	35071,1	38637,9	н. д.	1486,25	43338,9
зростання/падіння показника, % до попереднього року	-	134	110	-	-	2916
Довгострокові кредити банків, млн. грн.	84830	128407	211911	608823	226255	218506
зростання/падіння показника, % до попереднього року	-	151	165	287	37	97
Ін довгострокові фінансові зобов'язання, млн. грн.	37147	55603	97848	н. д.	136062	147317
зростання/падіння показника, % до попереднього року	-	150	176	-	-	108
Короткострокові кредити банків, млн. грн.	78520	106137	175893	224335	169699	145903
зростання/падіння показника, % до попереднього року	-	135	166	128	76	86
Векселі видані	78520	42898,7	41421,3	н. д.	54068,2	45268,1
зростання/падіння показника, % до попереднього року	-	55	97	-	-	84
Поточні зобов'язання з одержаних авансів, млн. грн.	52635	74173,6	83514,5	н. д.	137762	140057
зростання/падіння показника, % до попереднього року	-	141	113	-	-	102
Приріст сукупних зовнішніх фінансових ресурсів підприємств, млн. грн.	-	98472	199071	445355	-437205	21564
Загальний обсяг зовнішніх і внутрішніх ресурсів, всього (внутрішні ресурси + приріст зовнішніх джерел), млн. грн.:	-	234776	262739	508369	97581	141155
частка власних ресурсів, % до загального обсягу	-	58,1	24,2	12,4	100	84,7
частка залучених ресурсів, % до загального обсягу	-	41,9	75,8	87,6	-	15,3

Джерело: складено на основі даних фінансової звітності підприємств в Україні, систематизованої Державною службою статистики (Ф-1 «Баланс» і Ф-2 «Звіт про фінансові результати»).

який, за нашими підрахунками, скоротився з 48% у 2003 році до 17,3% у 2007 році, а в 2008 році – близько 6,05%, у 2010 році показник продовжував знижуватися і становив 3%. Така динаміка свідчить про спрямування амортизаційного ресурсу в період фінансової кризи на цілі, інші ніж покриття втрат від зносу капіталу, що призводить до значного дефіциту джерел відтворення основного капіталу.

Підвищення інвестиційної активності суб'єктів господарювання забезпечується взаємодією ринку і регулюючою політикою держави. Перед державою стоїть проблема вибору форм і методів впливу на інвестиційну активність і формування фінансових інвестиційних ресурсів підприємств, тому державне регулювання як механізм управління є необхідним, адже дозволяє переломити несприятливі тенденції в структурній перебудові, інвестиційну непривабливість певних галузей економіки, інвестиційну пасивність суб'єктів господарювання. В даному контексті важливу роль відіграє система оподаткування, з допомогою якої держава впливає на обсяги фінансових ресурсів, які залишаються в розпорядженні підприємств і можуть розподілятися між акціонерами або бути використані як інвестиції у власний капітал. Податковий механізм регулювання інвестиційної активності має різні форми реалізації: спеціальні податкові режими; зміна строків сплати податків (у тому числі надання податкового інвестиційного кредиту); податкові пільги, пов'язані зі стимулюванням інвестицій в основний капітал і НДДКР, тощо. До найважливіших механізмів податкового стимулювання ін-

вестиційної активності, які направлені на збільшення внутрішніх джерел фінансування, відносяться механізми оподаткування прибутку та амортизаційна політика.

У Податковому кодексі України передбачено поетапне зниження ставки податку на прибуток підприємств з 25 до 16% (2011 рік – 23%, 2012 рік – 21%, 2013 рік – 19%, 2014 рік – 16%), що розглядається як інструмент стимулювання переходу України на інноваційну модель розвитку [7]. Водночас необхідно враховувати, що ефективність застосування тієї чи іншої форми податкового стимулювання залежить також від ряду інших чинників. Заплановане зниження ставки податку на прибуток в Україні націлене на формування додаткових фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, однак при цьому необхідно враховувати, що в умовах економічної кризи додаткові ресурси можуть бути направлені на покриття збитків та фінансових втрат. В умовах дефіциту власних фінансових ресурсів, створення однакових економічних умов для всіх без винятку учасників економічного процесу через зниження ставки податку на прибуток не сприятиме концентрації фінансових ресурсів в пріоритетних галузях. Крім того, необґрунтоване зниження ставки податку на прибуток може не лише не привести до активізації інвестиційної активності суб'єктів економіки, а й спричинити зростання дефіциту бюджету.

У даному контексті можна врахувати і досвід Російської Федерації, де зниження ставки податку на прибуток з 35 до 24%, що не мало характеру комплексної міри державного

регулювання, не привело до збільшення частки власних джерел фінансування капіталовкладень протягом 2001–2006 років. Це пояснюється тим, що при зниженні ставки податку до 24% для всіх підприємств було ліквідовано інвестиційну пільгу з податку на прибуток. Починаючи з 2006 року було прийнято рішення про повернення до «змішаної» форми податкового стимулювання інвестиційної активності, зокрема запровадження «інвестиційної премії», а також особливого порядку сплати податку на прибуток, отриманого з інвестиційних проектів [8, с. 37–38].

Комплексність державних економічних важелів передбачає формування чітко визначеного складу інструментів у рамках єдиного важеля впливу на певний економічний процес або явище. Комплексний податковий важіль формування підприємствами власних інвестиційних фінансових ресурсів передбачає також застосування стимулюючого механізму податкової амортизації. Зміна з 1 квітня 2011 року порядку нарахування амортизації у податковому обліку за рахунок розширення класифікації основних засобів до 16 груп направлена на врахування сучасних тенденцій в оновленні виробничого капіталу (до цього часу податкова амортизація нараховувалася виходячи з поділу основних фондів на 4 групи, що було підпорядковано фіскальним цілям і призвело до поглиблення кризи відтворення виробничих засобів). Норми Податкового кодексу дозволяють основну суму витрат на придбання активної частини основних засобів амортизувати за перші три роки, що порівняно з попередніми правилами створює умови для формування власних фінансових ресурсів для відтворення основного капіталу. Податковим кодексом України передбачено зниження строків корисного використання основного капіталу, що в комплексі із застосуванням методу прискореного зменшення залишкової вартості також створює передумови для зростання обсягів фінансових ресурсів у вигляді амортизаційних відрахувань.

Разом із тим даний інструмент податкового стимулювання має внутрішні протиріччя, які можуть завадити зростанню обсягів доступних фінансових ресурсів і активізації інвестиційної активності. По-перше, підвищені норми амортизації застосовуються до залишкової вартості основних засобів, тому економічний ефект спостерігатиметься лише протягом перших років застосування норм. По-друге, балансова (залишкова) вартість основних засобів є заниженою. По-третє, не простежується зв'язок між розміром нарахованої амортизації (на яку зменшується база нарахування податку на прибуток) і фактичним використанням амортизаційного ресурсу саме на інвестиційні цілі. Якби при розрахунку податку на прибуток враховувалися не суми нарахованої амортизації, а фактично направлені на фінансування інвестицій кошти, у платників податку з'явилися б економічні мотиви витратити отримані за рахунок зменшення податкових платежів фінансові ресурси на визначені цілі. Подібна практика діє в більшості економічно розвинених країнах [8, с. 39].

Серед заходів, запропонованих в останній час, по стимулюванню інвестиційної активності суб'єктів пріоритетних видів діяльності в Україні необхідно відзначити введення з 1.01.2013 ставки 5% податку на прибуток і одночасне звільнення від ПДВ суб'єктів індустрії програмної продукції [9]. Крім того, розроблено проект закону про стимулювання інвестиційної діяльності в пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць, у рамках якого передбачається для суб'єктів господарювання, які планують інвестиційні проекти, надання прямого бюджетного фінансування, відшкодування процентів по кредитах, державні гарантії для залучення іноземних кредитів і позик. У рамках проекту закону обговорено і податковий механізм стимулювання інвестиційної активності: звільнення від сплати податку на прибуток протягом десяти років, право на прискорену амортизацію і преференції по ввізному миту, а також по ПДВ при імпорті обладнання і комплектуючих. Встановлено мінімальну кількість робочих місць, які мають при цьому створюватися: від 150 (для великих підприємств) до 25 (для суб'єктів малого підприємництва) [10]. Від обов'язкової сплати податку на прибуток до кінця 2017 року планується звільнити підприємства, що зайняті проектами, розмір інвестицій в які перевищує суму в 3 млн. євро для великих підприємств, 1 млн. євро – для середнього бізнесу і 500 тис. євро – для суб'єктів малого підприємництва [11]. Вказані заходи мають характер системи ціленаправлених заходів податкового стимулювання інвестицій, зокрема за рахунок збільшення доступних внутрішніх джерел фінансових ресурсів. Враховуючи, що кількість пільг інвестиційного характеру значно збільшується, одночасно необхідно реалізувати систему регулювання і контролю за ефективним використанням наданих пільг і преференцій.

Висновки

Останні зміни в механізмах податкового стимулювання інвестиційної активності, які направлені на збільшення внутрішніх джерел фінансування, передбачають створення сприятливих фінансових умов для зростання капіталовкладень. Однак оцінити практичні наслідки реалізації вказаних податкових заходів можна через деякий час, коли стане можливим аналіз зміни таких показників, як розміри нарахованої амортизації, покриття зносу основних засобів, рівень технологічності виробництва тощо. Зміна податкових методів нарахування амортизації, що дає можливість прискореного списання авансованої вартості, зниження ставки податку на прибуток, а також прийняття законодавчих норм зі стимулювання інвестиційної активності створюють потенціал для прискореного економічного розвитку і зростання. Зокрема, серед найбільш важливих змін, що очікуються в рамках податкового регулювання, можна виокремити: зростання інвестицій в пріоритетні галузі економіки, впровадження новітніх технологій, створення нових робочих місць, збільшення виробництва ви-

сокоякісних вітчизняних товарів та ін. Щодо податкового регулювання пропорцій, якими характеризуються фінансові інвестиційні ресурси суб'єктів вітчизняної економіки, очікується зростання внутрішніх джерел фінансування, від ефективності використання яких залежатиме якість економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки. Комітет з економічних реформ при Президентові України. – 87 с., режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf
2. Беломестнов В.Г. Проблемы управления экономическим потенциалом социально-экономических систем // Проблемы современной экономики. – 2005. – №1 (13).
3. Крупка М.І., Демчишак Н.Б. Оцінка фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України // Фінанси України, 2011, №11. – С. 22–33.
4. Баліцька В.В. Капітал підприємств України: тенденції, пріоритети / Ін-т екон. та прогноз. – К., 2007. – 480 с.: рис., табл.

5. Податковий кодекс України/ Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, №13–14, №15–16, №17, ст. 112) / Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

6. Суторміна В.М. Фінанси зарубіжних корпорацій: Підручник. – К.: КНЕУ, 2004. – 566 с.

7. Інвестиційний клімат в Україні. Доповідь МЗС. Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/57850.htm>

8. Пансков В.Г. О налоговом стимулировании инвестиционной деятельности // Финансы, №2, 2009. – С. 37–42.

9. №5091–VI від 05.07.2012 «Про внесення змін в розділ XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів індустрії програмної продукції (опублікований і вступив в силу з 01.08.2012).

10. №5094–VI від 30.07.2012 «Про прийняття за основу проекту Закону України про стимулювання інвестиційної діяльності в пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць».

11. №5096–VI від 30.07.2012 «Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін в розділ XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти в пріоритетних галузях економіки».

Г.О. ХІМІЧ,

ст. викладач, Київський національний університет технологій та дизайну

Прямі іноземні інвестиції в економіку: позитивні та негативні наслідки

Автором проаналізовано шляхи впливу прямих іноземних інвестицій (ПІІ) на економіку приймаючої країни. В статті також розглянуто можливість негативного впливу прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток, проаналізовано умови, за яких прямі іноземні інвестиції можуть здійснювати негативний вплив на економіку приймаючої країни. Визначені пріоритетні напрями вкладання іноземних інвестицій в економіці України.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції, ефект ПІІ, позитивні ефекти ПІІ, негативні ефекти ПІІ, вплив інвестицій на економіку.

Автором проанализированы пути влияния прямых иностранных инвестиций (ПИИ) на экономику принимающей страны. В статье также рассмотрена возможность негативного влияния прямых иностранных инвестиций на экономическое развитие, проанализированы условия, при которых прямые иностранные инвестиции могут осуществлять негативное влияние на экономику принимающей страны. Определены приоритетные направления вложения иностранных инвестиций в экономике Украины.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, эффект ПИИ, положительные эффекты ПИИ, негативные эффекты ПИИ, влияние инвестиций на экономику.

The author analyzes how the impact of foreign direct investment (FDI) in the economy of the host country. The paper also considers the possibility of a negative impact of FDI on economic development, analyzed the conditions under which FDI can make a negative impact on the economy of the host country. Priority areas of foreign investment in the economy of Ukraine.

Keywords: foreign direct investment, the effect of FDI, the positive effects of FDI, the negative effects of FDI, the impact of investment on the economy.

Постановка проблеми. Економіка України для подальшого розвитку потребує значних капіталовкладень для оновлення виробничої бази традиційних галузей та розвитку новітніх галузей. На сьогодні економіка характеризується недостатнім рівнем капітальних інвестицій, недостатнім рівнем розвитку наукоємних галузей промисловості. В даних умовах на передній план виходить політика стимулювання прямих іноземних інвестицій (ПІІ) як важливого джерела капітальних інвестицій, новітніх технологій, а також валютних резервів. Але, як свідчать міжнародні економічні дослідження та світовий досвід, надходження ПІІ може призводити і до негативних наслідків для економіки.